

УДК 37.016:81'246.3

orcid.org/ 0000-0001-7711-4506

ХРЕПТАК Наталія Вікторівна

аспірантка кафедри філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ МУЛЬТИЛІНГВАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Згідно з Енциклопедичним словником, глобалізація – це злиття національних економік у єдину загальносвітову систему, засновану на швидкому переміщенні капіталу та новій інформаційній відкритості світу, технологічній революції, прихильності різноманітних індустріальних країн, лібералізації руху товарів і капіталу, комунікаційному зближенню. Поступове зближення країн і континентів покриває всю історію людства

Філософське ж осмислення поняття «глобалізація» теж не залишається поза увагою вчених, адже системний погляд на проблему глобалізації засвідчує важливість того фактору, що логіко–семантичні можливості самого терміну не обмежують сферу його використання виключно в економічній площині. Феномен глобалізації може набувати планетарного характеру та мати властивості соціального розвитку у будь–якому його аспекті. Це стосується як об'єктивних явищ, так і суб'єктивних чинників та сторін суспільного прогресу, котрі пов'язані з духовним життям людства. Це означає, що зміст поняття «глобалізація» поєднує в собі онтологічні, гносеологічні, епістемологічні ракурси вивчення реальності. Тобто жодних семантичних обмежень найширшого використання терміна, детермінованих якісними особливостями тієї чи іншої сфери діяльності принципово не існує.

Поняття «мультилінгвізм» у своєму розвитку та становленні взаємопов'язане із процесом глобалізації. Це поняття стало предметом аналізу багатьох вчених. Даний термін бере свої витoki від термінології «мова», «двомовність», «багатомовність». Так, наприклад, І. Голубовська присвятила свої наукові розвідки формуванню даного поняття (Голубовська, 2015). Варто також відзначити дослідження П. Кравченка (Кравченко, 2017), Л. Лук'янчук (Лук'янчук, 2013), В. Ляха (Лях, 2006), Л. Михайлеця (Михайлець, 2007), які спрямували свої дослідження на аналіз соціо – філософських ознак процесу глобалізації та його впливу на мовну ситуацію.

Термін «мультилінгвізм» належить до тих понять, які можуть бути кваліфіковані як поняття з нечіткими смисловими межами. Субстанціональним підґрунтям даного поняття є мова, як суспільний продукт, що виробляється колективом для забезпечення потреб у комунікації і зберігається в пам'яті членів колективу, а також у текстах, побудованих засобами даної мови. У великій різноманітності знакових систем, що називаються мовою, можна умовно виділити кілька груп, які значною мірою вирізня-

ються поміж собою за багатством знакових одиниць, за способами складності структурної організації, за субстанційним матеріалом, на використання якого для побудови текстів орієнтована дана мова. Дуже часто мову помилково плутають або навіть ототожнюють з текстом, приписуючи їй властивості і функції, які насправді належать тексту. Але на відміну від мовлення і тексту, мова не дається нам у безпосередньому спостереженні. З цього випливає, що мова не може бути формою вираження думок і почуттів і формою зберігання знань про дійсність. Ці функції належать тексту, який виражає не тільки думку, а й саму мову. Щоб стати членом певного колективу, індивід мусить реконструювати мову, запам'ятати її елементарні знакові одиниці і способи утворення складних знакових комплексів (тобто граматичну систему), а потім використовувати її для досягнення своїх комунікативних цілей. Як бачимо, поняття мова має розлоге визначення, але сам термін «мультилінгвізм» на даний час філософами вивчено не достатньо. Особливо варто було б співвіднести та установити внутрішні зв'язки тлумачення цього поняття у лінгвістиці та філософії.

Поняття «мультилінгвізм» трактується як здатність до оперування кількома мовами в усній чи письмовій формі. Він має два види – національний (вживання кількох мов у певній суспільній спільноті) та індивідуальний (вживання індивідом кількох мов, кожна з яких обирається відповідно до певної мовної ситуації). Родова сфера «мультилінгвізму» охоплює низку видових понять. Спробуємо визначити найпоширеніші з них:

Плюралізм – індивідуальний психічний стан особи, який дозволяє їй альтернативно застосовувати в процесі спілкування кілька наявних в її розповсюдженні лінгвістичних кодів, незалежно від способу оволодіння мовами й лінгвістичною довершеністю мовлення.

Двомовність (білінгвізм) – 1) здатність особи користуватися двома національними мовами; 2) мовна практика, при якій соціум використовує для спілкування дві національні мови в одній або різних сферах спілкування; 3) поняття, яке визначає явище, що передбачає співіснування, взаємовплив і взаємодію двох мов у природному і штучному двомовному середовищі, в якому соціальні групи володіють двома мовами на однаковому або різному рівнях.

Багатомовність (мультилінгвізм) – 1) здатність особи користуватися (розмовляти або розуміти) більш ніж двома національними мовами; 2) мовна практика, при якій соціум використовує для спілкування більш ніж дві національні мови в одній або різних сферах спілкування; 3) явище суспільного рівня, яке позначає співіснування різних мовних співтовариств, зокрема в умовах багатомовного міста чи багатомовної країни.

Проаналізувавши низку видових понять, котрі стосуються сфери мультилінгвізму, спробуємо дати визначення цього терміну в контексті соціально-філософського аналізу. Мультилінгвізм – це лінгвофілософське поняття, яке є суспільним продуктом, що сформувався штучно, або під

дією історичних чинників, котре визначає співвідношення двох і більше мов у мовленнєво–мисленнєвій сфері індивіда, котрий використовує ці мови на різних етапах комунікації.

Отже, визначивши основні понятійні особливості глобалізації та мультилінгвізму, логічно проаналізувати їх співвідношення у процесі освіти і навчання. Адже, вище названі поняття, так чи інакше, стосуються процесу освіти. Перш за все варто зазначити, що внаслідок процесу глобалізації змінилися вимоги в галузі вивчення іноземних мов. Сьогодні існує безліч можливостей для вдосконалення науковцями та студентами власних навичок і здібностей. Аналіз теоретичної літератури, що присвячена особливостям мультилінгвальної освіти, дозволяє стверджувати, що її важливість як засобу отримання спеціальних і професійних знань, як компонента поглибленої мовної освіти визначається, перш за все, загальною світовою тенденцією до євроінтеграції в економічній, культурній, політичній сферах. В освітній галузі дана тенденція обумовлює прагнення до інтеграції предметного знання, направленості на пізнання цілісної картини світу.

Список використаних джерел

- Валлерстайн І. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире. Санкт-Петербург : Университетская книга, 2001. 416 с.
- Валлерстайн І. Миросистемний аналіз. *Время мира: Альманах современных исследований по теоретической истории, макросоциологии, геополитике, анализу мировых систем и цивилизаций*. Новосибирск, 2000. Вып. 1. С. 105–123.
- Заболотська О. Іншомовна підготовка студентів немовних спеціальностей в умовах глобалізації. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. 2015. Вип. 67. С. 232–239.
- Костенко А. Г. Глобалізація як чинник деструкції ідентичності. *Практична філософія*. 2008. № 3. С. 120–128.
- Кравченко П. Глобалізаційні та антиглобалізаційні процеси в Європейському соціально-філософському дискурсі. *Філософські обрії*. 2017. № 37. С. 78–99.
- Лук'яничук Л. Міжкультурна комунікація в епоху глобалізації. *Мультилінгвізм у сучасному суспільстві: культура, освіта, політика* : зб. наук. пр. / за заг. ред. А. В. Березовенко. Київ : НТУУ «КПІ», 2013.
- Лях В. Свобода і пошук нових форм ідентичності в добу глобалізації. *Мультиверсум: Філософський альманах* : зб. наук. пр. Київ : Український центр духовної культури. 2006. Вип. 57. С. 3–19.
- Михайлець Л. М. Мова і суспільство (філософський аспект). *Державне будівництво*. 2007. № 1(1). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2007_1%281%29_9
- Овсіюк М. Міжкультурна комунікація в умовах глобалізації. URL: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Politologia/63704.doc.htm.

- Омелян-Скирта Н. Багатомовність та концептуальна картина світу. *Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*. 2014. № 10. С. 60–64.
- Термінографія, мультилінгвізм, мультидисциплінарність: напрямки майбутніх досліджень / І. О. Голубовська, В. Я. Жалай, Н. М. Биховець, О. В. Крутикова, Т. Г. Линник, А. Ф. Пархоменко, І. І. Рахманова, Л. М. Рубашова, Т. М. Бобшко. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. 2015. С. 3–23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/linds_2015_2015_3

References

- Vallerstain I. (2001). *Analiz mirovykh sistem i situatsiia v sovremennom mire [Analysis of world systems and the situation in the modern world]*. Sankt-Peterburg: Universitetskaia kniga [in Russian].
- Vallerstain I. (2000). Mirosistemnyi analiz [World analysis]. *Vremia mira: Almanakh sovremennykh issledovaniï po teoreticheskoi istorii, makrosotsiologii, geopolitike, analizu mirovykh sistem i tsivilizatsii [World Time: Almanac of modern research on theoretical history, macro-sociology, geopolitics, analysis of world systems and civilizations]* (Vol. 1. pp. 105-123). Novosibirsk [in Russian].
- Zabolotska O. (2015). Inshomovna pidhotovka studentiv nemovnykh spetsialnostei v umovakh hlobalizatsii [Language training of non-linguistic specialties students in the context of globalization]. *Zbirnyk naukovykh prats. Pedahohichni nauky [Collection of scientific works. Pedagogical Sciences]*, 67, 232-239 [in Ukrainian].
- Kostenko A. H. (2008). Hlobalizatsiia yak chynnyk destrukttsii identychnosti [Globalization as a factor of identity destruction]. *Praktychna filosofii [Practical philosophy]*, 3, 120-128 [in Ukrainian].
- Kravchenko P. (2017). Hlobalizatsiini ta antyhlobalizatsiini protsesy v Yevropeiskomu sotsialno-filosofskomu dyskursi [Globalization and anti-globalization processes in the European social and philosophical discourse]. *Filosofski obrii [Philosophical horizons]*, 37, 78-99 [in Ukrainian].
- Lukianchuk L. (2013). Mizhkulturna komunikatsiia v epokhu hlobalizatsii [Intercultural communication in the age of globalization]. *Multylinhvizm u suchasnomu suspilstvi: kultura, osvita, polityka [Multilingualism in modern society: culture, education, politics]*. Kyiv: NTUU “KPI” [in Ukrainian].
- Liakh V. (2006). Svoboda i poshuk novykh form identychnosti v dobu hlobalizatsii [Freedom and the search for new forms of identity in the age of globalization]. *Multyversum: Filosofskiy almanakh [Multiverse: Philosophical almanac]* (Vol. 57. pp. 3-19). Kyiv: Ukrainyskyi tsentr dukhovnoi kultury [in Ukrainian].
- Mykhalets L. M. (2007). Mova i suspilstvo (filosofskiy aspekt) [Language and society (philosophical aspect)]. *Derzhavne budivnytstvo [State building]*, 1(1). Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2007_1%281%29__9 [in Ukrainian].

- Ovsiiuk M. (2010). *Mizhkulturna komunikatsiia v umovakh hlobalizatsii [Intercultural communication in the context of globalization]*. Retrieved from http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Politologia/63704.doc.htm. [in Ukrainian].
- Omelian-Skyrta N. (2014). Bahatomovnist ta kontseptualna kartyna svitu [Multilingualism and conceptual picture of the world]. *Visnyk Prydniprovskoi derzhavnoi akademii budivnytstva ta arkhitektury [Bulletin of the Pridneprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture]*, 10, 60-64 [in Ukrainian].
- Holubovska I. O., Zhalai V. Ya., Bykhovets N. M., Kruhlykova O. V., Lynnyk T. H., Parkhomenko A. F., ... & Boboshko T. M. (2015). Terminohrafiia, multylinhvizm, multydystsyplinarnist: napriamky maibutnikh doslidzhen [Terminography, multilingualism, multidisciplinary: directions for future research]. *Linhvistyka XXI stolittia: novi doslidzhennia i perspektyvy [21st century linguistics: New research and perspectives]*, 3-23. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/linds_2015_2015_3[in Ukrainian].

УДК 159.955:316.77

orcid.org/0000-0002-8151-530X

ГАЛЬЧЕНКО Максим Сергійович

кандидат філософських наук, доцент, директор Інституту обдарованої дитини НАПН України

ОСОБЛИВОСТІ МИСЛЕННЯ І ПІЗНАННЯ В РЕАЛЬНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Динаміка зростання впливу інформаційно-комунікативних технологій на розвиток параметрів соціального, політичного, культурного життя обумовлює зміну парадигми мислення, його епістемологічних і когнітивних основ, трансформуючи тим самим освітньо-навчальні технології, способи формування особистості, породжені інформаційною епохою.

Сьогодні наука та її технологічне застосування стали визначальними факторами розвитку суспільства. Нормою стає не канон, традиція, а творення нового як предметного виразу об'єктивного життя, сконструйованого в процесі пізнавально-освітньої діяльності. Наука виникає як відповідь на певну потребу суспільства в достовірному знанні про світ та можливості його пізнання й перетворення згідно із ростом знання. Становлення науки є результатом цілеспрямованої діяльності мислення. У кожному історичну епоху об'єктом наукового мислення є та сфера реальності, яка на даний момент представляє найбільший інтерес для соціальної, господарської або культурної діяльності.